

Otkriće prehistorijskog naselja na Gornjem gradu u Zagrebu

Obitni restauratorski radovi na kompleksu Samostana klarisa i Popova tornja u Opatičkoj ulici, koji se izvode zbog proširenja Muzeja grada, donijeli su početkom ove godine i veliko iznenađenje: na tom vijekovima izgrađivanom i pregrađivanom prostoru otkrili su intaktne ostatke prehistorijskog naselja, zasada najstarijeg u Zagrebu. Prilikom kopanja uz temelje zidova parlatorija Samostana klarisa naišlo se na dobro sačuvan luk u zidu i u želji da se istraži njegov karakter i funkcija kopalno se dublje nego drugdje i naišlo na kasno-brončanodobni sloj.

U organizaciji Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika istraživanja su preuzeli Arheološki zavod Filozofskog fakulteta i Arheološki muzej u Zagrebu. U prvoj kampanji koja je trajala 12 dana u ožujku 1989. god. istražen je prostor u prostoriji parlatorija uz luk. Ta i inače uska prostorija bila je već pregrađivana u najnovije vrijeme, tako da su ispred postojećih zidova bili izliveni novi betonski temelji; prostor preostao za arheološka istraživanja bio je dakle vrlo skroman i iznosio je oko 12 m². U gornjim slojevima nailazilo se na kasnosrednjovjekovnu keramiku, no u jednoj većoj jami koja se nalazila na sjeveru prostorije, tik uz ulaz, pronađena je veća količina karboniziranog drveta i njegova je C¹⁴ analiza, provedena u Laboratoriju za mjerenje niskih aktivnosti u Institutu »Ruder Bošković«, odredila svu u jami nađenu keramiku u drugu polovicu 13. i u rano 14 st. Jasno je da ti podaci imaju vleiko značenje za istraživanje srednjovjekovnog Gradeca i njegove materijalne ostavštine. Direktno ispod srednjovjekovnog sloja leži kasno-brončanodobni; sačuvan je fragmentarno, ali, što je bitno, neporemećen. Ostatke naselja, kako to redovito i biva, sačinjavaju fragmenti keramike, životinjske kosti, kućni maz, karbonizirano drvo, a naišlo se i na dijelove dvije naseobinske jame. Nalazi iz ove sonde bili su relativno skromni, ali njihova preliminarna analiza i komparacija s već poznatim keramičkim

materijalom iz kasno-brončanodobnih naselja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj omogućile su da ovo naselje s vrha Griča prepoznamo kao naselje iz 12. do 11. st. stare ere, strateški izvršno položeno, a najvjerojatnije i nekoć utvrđeno. Pripada tzv. »grupi Zagreb« iz vremena starije kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Dobar oslonac za uspoređivanje nalazimo u nedavno ispitavanim naseljima križevačko-kalničkog kraja.

U svibnju su nastavljena istraživanja u dvorištu pred ulazom u zapadno krilo Samostana klarisa. Ovdje je otvorena

tik do zapadnog samostanskog zida.

Ponovno obilati keramički nalazi razvijenog do kasnog srednjeg vijeka pružiti će mogućnost da se prostudiraju oblici i tipovi ovog dosada zanemaranog materijala koji je ovim iskopavanjem dobio i popratnu stratigrafsku dokumentaciju. Svakako da je ta tema vrlo zanimljiva za povijest života na Gradecu. Nalazi kasnog brončanog doba odgovaraju onima iz prostorije u parlatoriju, obje su sonde međusobno udaljene oko 15 m i riječ je nesumnjivo o istom i jedinstvenom naselju. Sada je jasno da je ono zauzi-

čevano i koliko će nam još podataka pružiti, svojom izvanrednom strateškom lokacijom mora da je predstavljalo važan, moguće i središnji punkt ovog područja. ●

Nives Majnarić-Pandžić

Prostor u parlatoriju Samostana klarisa; Pogled na prehistorijski stratum, u pozadini srednjovjekovna jama

znatno veća površina (50 m²), a radovi su trajali mjesec dana. Zbog neobično jakih i čestih kiša radovi još nisu dovršeni. I tu je terenska situacija bila slična – od novovjekovnih slojeva niveliranja samostanskog dvorišta, preko ostataka urušena nekih lagano građenih objekata, sve do prehistorijskog stratuma koji leži direktno na zdravici ili je ukopan u nju. Zanimljiv je dio tik do zapadnog pročelja samostana, gdje su se u profilu sonde pokazali dijelovi dosada nepoznate arhitekture koja mora da ima veze sa samostanskom. Tu će nesumnjivo biti upotpunjena restauratorska dokumentacija nakon što se uklone slojevi

malo cijelu glavicu oko Popova tornja i da se pružalo nekadašnjom padinom prema jugozapadu. Materijal iz nove sonde bogatiji je i tipološki raznovrsniji a potječe iz jama koje su međusobno povezane bile ukopane u zdravicu.

Od ranije poznati nalazi, kao groblje sa žarama u Vrapču, te ostave brončanih predmeta s obronaka Medvedgrada i iz Dežmanova prolaza (dakle, tik ispod Griča) koji svi pripadaju kasnom brončanom dobu prijelazu drugog u prvo tisućljeće, govore o tadašnjem dosta intenzivnom življenju na širem području Zagreba. Naselje na Griču, bez obzira koliko je sa-

(Radovima su rukovodili N. Majnarić-Pandžić i Dubravka Balen-Letunić za Arheološki zavod i Arheološki muzej, te Stašo Forenbaher za Arheološki zavod Filozofskog fakulteta; u istraživanjima su sudjelovali brojni kolege iz muzeja i zavoda i Odjela za arheologiju Instituta za povijesne znanosti, kao i studenti s Odsjeka za arheologiju. Valja istaknuti izvanrednu susretljivost i pomoć koju su pružali građevinari koji provode restauratorske radove pod rukovodstvom ing. V. Marića. Posebnu zahvalnost dugujemo Aci Bekiću koji je neumorno surađivao u rješavanju svih tehničkih problema na terenu.)